

İLÂHİYAT DIŞINDA LİSANS EĞİTİMİ PLANLAYAN
İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK
DERSLERİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİ ÜZERİNE
NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

A Qualitative Study on the Evaluations of Professional
Classes by Religious Vocational High School Students
Planning an Undergraduate Education Other than
Theology

Zeynep KAYA**

Öz

Bu makale imam hatip lisesinde okuyan ve İlahiyat Fakültesi dışında lisans eğitimi planlayan öğrencilerin meslek dersleri ile ilgili değerlendirmelerini incelemeyi konu edinmiştir. Araştırma nitel araştırma modelinde yapılandırılmıştır. 2017 yılı Şubat ve Mart ayında Fatih Kız İmam-Hatip Lisesi'nde son sınıfta okuyan 15 öğrenci araştırma grubunu oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılmış ve öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerle veriler toplanmıştır. Betimsel analiz yöntemiyle çözümlenen bu veriler ışığında araştırmada elde edilen bazı sonuçlar řu şekildedir: Öğrencilerin büyük çoğunluğu meslek derslerini teorik, sıkıcı ve ağır bulmakta olup, İmam-Hatip meslek dersleri içeriklerinin kendilerine hitap etmediğini düşünmektedirler. Öğrenciler, ders kitaplarının faydalı ve ilgi çekici olmadığını ifade etmekte, meslek derslerini ilgi çekici kılacak olanın ise öğretmenlerin anlatıma biçimi olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca 12. sınıfta sınav kaygısı nedeniyle meslek derslerine yeterince vakit ayıramadıkları için bu dersleri önemsemediklerini belirterek derslerin 9 ve 10. sınıfa kaydırılmasını teklif etmektedirler. Bununla beraber meslek derslerinin kendileri için tümüyle anlamsız olduğunu da düşünmemektedirler. Araştırma sonunda konu ile ilgili bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İmam-Hatip Lisesi, İmam-Hatip Lisesi Öğrencileri, Meslek Dersleri, Lisans Eğitimi, İlahiyat.

* Makale Gönderilme Tarihi:01.06.2018 / Makale Kabul Tarihi: 28.06.2018 / Makale Yayın Dönemi: Haziran 2018, Doi: 10.20486/imad.429826

Bu makale 27-29 Mayıs 2017 tarihleri arasında İnönü Üniversitesi tarafından düzenlenen *Geleceğin İnşasında İmam-Hatip Okulları Uluslararası Sempozyumunda* sunulan yayınlanmamış tebliğin genişletilmiş şeklidir.

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Ayrıca intihal tespiti için program kullanılmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye/ e-posta: zeynepnevzaroglu@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5565-8171>

Abstract

This article deals with the evaluation of students of Imam Hatip High School who planning undergraduate education except faculty of divinity about vocational courses. The research is structured in a qualitative research model. A study group consisting of 15 students of Fatih İmam-Hatip High School in year 2017. Semi-structured interview forms developed by the researcher were used, and face-to-face interviews with students were collected. Descriptive analysis method was used in the analysis of the data obtained. Some of the results obtained in the research are as follows: According to majority of the students of Imam-Hatip School, vocational courses are theoreticaland boring, as well as course content not oppropriate their expectation. In addition this, books of vocational courses are not interesting. Majority of the students of Imam-Hatip High School want to shift the12th vocational courses to lower classes.

Keywords: Imam Hatip High Schools, Students of Imam High Schools, Vocational Courses, Undergraduate education, Divinity.

Giriş

1924 tarihli Tevhîd-i Tedrisat Kanununun 4. Maddesi gereği açılması karara bağlanan¹ İmam-Hatip okulları, Cumhuriyet döneminde ihtiyaç duyulan din görevlilerini yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.²1923-1924 eğitim-öğretim yılında 29 yerde açılan bu okulların öğretim süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir.³Ancak; İmam-Hatip okullarının sayısı yıldan yıla azalmış, 1930 yılında öğrenci yokluğu sebep gösterilerek hepsi kapatılmıştır.⁴ 1950 yılına gelindiğinde, 20 yıldır din görevlisi yetiştiren bir kurumun bulunmayışı sebebiyle halkın din hizmetlerine olan ihtiyacının şiddetli boyutlara ulaşması, komünizm tehlikesi⁵ ve çok partili hayata geçişin getirdiği demokratik ortam⁶ gibi nedenler İmam-Hatip okullarının tekrar açılmasını zorunlu kılmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı'nın ifadesiyle “*olgun, kültürlü hatip ve imamların yetişmesi*” için 1951 yılında 7 ilimizde ilkokula dayalı 4 yıllık ortaokul olarak İmam-Hatip okulları açılmıştır.⁷ Ardından 1954-55 ders yılında 3 yıllık lise

---

¹Halis Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi*, İFAV Yayınları, İstanbul 1999,s. 27; Mustafa Öcal, *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul2013, s. 25.

²Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayıncılık, Ankara 1998, s.113.

³Mustafa Öcal, “Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:6, 1999, s.204.

⁴Nahit Dinçer, *1913’ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi*, (Hz. Ertuğrul Düzdağ), Şule Yayınları, İstanbul 1998, s. 57-60.

⁵Konuyla ilgili tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için-bkz. *CHP 7. Kurultay Tutanağı*, A.Hamdi Akseki, “Din Tedrisatı ve Dini Müesseseler Hakkında Bir Rapor”, *Sebilürreşad*, c. V, sy. 102, Mayıs 1951.

⁶Şaban Sitembölükbaşı, *Türkiye’de İslam’ın Yeniden İnkişafı (1950-1960)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1995, s. 15; Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi*, s. 165.

⁷Öcal, “Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri”, s. 216.

kısımları açılarak öğretim süreleri 7 yıl olan kurumlar olarak eğitim tarihindeki yerini almıştır.⁸ 1971 ve 1998 yıllarında orta kısımları kapatılan,⁹4+4+4 eğitim yasası ile orta kısımları yeniden açılan¹⁰ İmam-Hatip okulları, üzerinde siyasi gerekçelerle en fazla değişiklik yapılan ve üzerindeki tartışmalar bir türlü sona ermeyen kurumlar olmuştur.¹¹

İmam-Hatip okullarının gerçek statüsü 1973 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Temel Kanunu ile netleşmiştir. Kanuna göre,“İmam-Hatip Lisesi” adını alan bu kurumlar, *imamlık, hatiplik, Kur’an kursu öğreticiliği gibi din görevlileri yetiştirmek üzere* ortaöğretim sistemi içerisinde hem mesleğe hem yükseköğrenime öğrenci yetiştiren eğitim kurumlarıdır.¹² Ancak yasaya rağmen,İmam-Hatip mezunları, gerçekte-1959 yılında kurulan İslam Enstitüleri hariç- 1971 yılına kadar İlahiyat Fakültesi’ne dahi girememişlerdir.¹³Hiçbir alan kısıtlaması olmaksızın üniversiteye girişleri 1982’den sonra mümkün olsa da¹⁴1999 yılında üniversiteye girişte getirilen katsayı uygulaması ile farklı bölüm tercihinde yeni bir engel ile karşı karşıya kalmışlardır.¹⁵ İmam-Hatip Liseleri’nin her türlü yükseköğretim kurumunu yeniden tercih edebilmeleri, 2011 yılında YÖK’ün katsayı uygulamasını kaldırmasıyla mümkün olmuştur.¹⁶

İmam-Hatip Lisesi mezunlarının mesleki yönelimleri, bu liselerin mezun vermeye başladığı 1958 yılından beri dikkat çeken bir konu olmuştur. Mezunlarının

⁸ Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi*, s. 166;Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2005, s. 180.

⁹ Mustafa Öcal, “İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi*, ed.M.Köylü-N. Altaş, Gündüz Matbaacılık, 2. Baskı,Ankara 2012, s. 226,243. 1998 kararı için ayrıca bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf>, Erişim tarihi, 02.04. 2018.

¹⁰ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>, Erişim tarihi, 19.04. 2018.

¹¹ Recep Kaymakcan, “Türkiye’de Din Eğitimi Deneyimi”, *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2013, s. 144-145; Hamdi Mert, *Türkiye’nin Dönüşüm Sürecinde İmam Hatip Liseleri*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2014, s. 320.

¹² http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf_madde_32, Erişim Tarihi 15.03.2018.

¹³ Halit Ev, “Yükseköğretimde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş, Gündüz Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara,2012, s. 254.

¹⁴ Öcal, “ İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi”, s. 231; Mehmet Bahçekaplı, *Türkiye’de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*, İlke Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 116-117.

¹⁵ Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, s. 182-183.

¹⁶ Bahçekaplı, *Türkiye’de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*, s. 129.

mesleğe yönelmeyip başka alanlara kaydıkları iddiaları dile getirilmiştir.¹⁷ Ancak eldeki verilere göre, 1971 yılına kadar İmam-Hatip mezunlarının %93'ünün, okulun kuruluş amacına uygun bir şekilde meslekleriyle ilgili tercihlerde buldukları da bir gerçektir.¹⁸ Fakat bu tabloda, o döneme kadar üniversiteye girişte farklı bir bölüm tercih edememelerinin etkisi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Aslında, 1960'lı yıllardan itibaren yaşanan toplumsal gelişmeler takip edildiğinde İmam-Hatip okullarının kuruluş amaçlarının dışında çok farklı gerekçelerle tercih edildiği görülecektir. Köyden kente göçle beraber din ile bağın kopmamasını sağlayan bir köprü olması,¹⁹ alt sosyal gruptan gelen çocukların eğitime katılmalarını sağlayarak fırsat eşitliğini²⁰ ve muhafazakârların modern hayata katılımını sağlaması,²¹ halkın devletin okulunda din eğitimi alma talebini karşılaması,²² lise eğitiminin yanında dini bilgiler de veriyor olması²³ aynı zamanda üniversiteye, çağdaş mesleklere hazırlayan bir kurum olması bu gerekçelerden bazılarıdır. Kuruldukları günden beri en temel amacı din görevlisi yetiştirmek olan bu kurumların, zaman içerisinde toplumun talep ve beklentileri doğrultusunda, amacını aşan bir fonksiyona ulaştıkları kabul gören bir gerçektir.²⁴

İmam-Hatip ders programları, kuruldukları ilk günden itibaren,%40'ı mesleki (dinî), %60'ı ise kültür ve fen derslerinden oluşacak şekilde hazırlanmış ve bu oran

¹⁷ Öcal, "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", s. 233; Dinçer, *1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi*, s. 100, 103; Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.167-168.

¹⁸ Öcal, "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", s. 234; Ayrıca, Meslek lisesi mezunları içinde kendi alanına en fazla yönelenlerin İmam Hatip mezunları olduğuna dair bkz. Hakkı Yılmaz, "Eğitim Sistemi İçerisinde İmam-Hatip Liselerinin Yeri ve Tarihçesi", *II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri* (23 - 27 Kasım 1998). Ankara 2003, s. 526.

¹⁹ Bedri Mermutlu, "İmam-Hatip Liselerinin Seküler Açmazı", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: X, Sayı: 38 [Kâşgarlı Mahmud Özel Sayısı], 2008, s. 88, 91.

²⁰ Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, s. 191.

²¹ İsmail Çağlar, "Anadolu'dan Viyana'ya İmam-Hatipler: Modernleşme, Diaspora ve Eleştiri", *Sakarya Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 5/1, Nisan 2015, s. 83-84.

²² Süleyman Akyürek, "İmam Hatip Liselerinde Din Öğretimi: Fırsat mı? İmkan mı? Girdap mı? Açmaz mı?", *DİB, IV. Din Şurası Bildirileri*, Ankara 2009, s. 624.

²³ R.Çakır, İ. Bozan, B.Talu, *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*, Tesev Yay., 2004, s. 18.

²⁴ Suat Cebeci, "İmam-Hatip Liselerinin Öğrenci Yapısı ve Bunun Sosyal Gelişme Açısından Değerlendirilmesi", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1995, Sayı: 1, s. 112; M. Ali Gökaçtı, *Türkiye'de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, s. 299; Adem Korukçu, "İmam-Hatip Liseleri", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan-Remziye Ege, Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s.207; Ayrıca; İmam-Hatip okullarının yükseköğretime öğrenci gönderme özelliği dolayısıyla kuruluş amacını aştığı ve sadece meslek okulu olarak eğitim sistemi içinde yer alması gerektiği şeklindeki eleştiriler için bkz. Zekai Baloğlu, *Türkiye'de Eğitim*, Tüsiad, 1991, Tisk Raporu, *Türkiye'de Mesleki Eğitim*, İstanbul 1991; Genelkurmay 2. İstihbarat ve Analiz Daire Başkanlığı (Gizli Belge) Aktaran; M. Bahçekapılı; *Türkiye'de Din Eğitiminin Dönüşümü*(1997-2012).

büyük ölçüde günümüze kadar korunmuştur.²⁵ İmam-Hatip okulları mesleğe hazırlayan okullar oldukları için daha nitelikli ve kaliteli İlahiyat eğitime alt yapı oluşturma fonksiyonunu da yerine getirmektedir.²⁶ Nitekim İmam-Hatip Liseleri'nin ders programları incelendiğinde burada yer alan derslerin, İlahiyat Fakülteleri'nde ya da hali hazırda, adı ilahiyat olmamakla beraber, yüksek din öğretimi yapan diğer kurumlarda okutulan derslerle isim, konu ve içerik benzerliğine sahip olduğu görülecektir.²⁷ Bu okulların müfredatı din görevlisi yetiştirmeye göre belirlenmiştir.²⁸ Ayrıca İmam-Hatip Liseleri'nde okutulan meslek dersi kitapları dikkate alındığında; fıkıh, hadis gibi derslerin daha çok ilahiyat eğitime basamak olacak şekilde, usul içerikli²⁹ oldukları dikkatten kaçmayacaktır. Tefsir dersinde okutulan ders içeriğinin; İlahiyat Fakültesi'nde Tefsir tarihi, usulü ve Tefsir I-II gibi birkaç ders kapsamında okutulacak muhtevaya sahip olduğuna dair eleştiriler mevcuttur.³⁰

Siyasi iktidarların politikaları,³¹ kız öğrencilerin bu okullara kabul edilip edilmemeleri ve üniversiteye geçişe imkân sağlama durumlarına göre sayısında yıllara göre iniş-çıkışlar meydana gelen İmam-Hatip okulları,³² 2011 yılı itibariyle İmam-Hatip Liseleri'ne uygulanan katsayının kalkması ve mevcut iktidarın İmam-Hatip okulları'nın sayısının artması konusunda gösterdiği çaba da eklenince öğrenciler tarafından en çok tercih edilen okul konumuna yükselmiş ve bu okulların öğrenci sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır.³³ İmam-Hatip Liseleri'ne gösterilen bu ilginin arkasında, bu okulların öğrencilere farklı yükseköğretim kurumlarına geçiş imkânı tanınması ve güvenli bir ortamda din eğitimi veriyor olması gibi hususlar yer aldığı gibi, İmam-Hatip Lisesi'nde

²⁵ Öcal, "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", s. 218-219; Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, s.180.

²⁶ Korukçu, "İmam-Hatip Liseleri", s.190,207.

²⁷ Meslek Derslerinin sınıflara göre dağılımı ve ilahiyat fakültesi ders programı karşılaştırması için bkz. https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_01/31041352_imam_hatip_liseleri_haftalik_ders_cizelgeeleri_20142015.pdf Erişim 01.04.2018 ve <https://ilahiyat.marmara.edu.tr/ogrenci/ders-programlari-icerikleri/> Erişim tarihi, 01.04.2018.

²⁸ İrfan Bozan, *Devlet ve Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri, Bir Kurum*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Tesev Yayınları, 2007, s. 43.

²⁹ İsmail Yalçın, "İmam-Hatip Liselerinde Fıkıh Eğitimi", *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul 2013, s. 545.

³⁰ Mustafa Öztürk, "İmam-Hatip Lisesi Programında Tefsir Dersi Öğretimi ile İlgili Tespitler ve Teklifler", *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2013, s. 487.

³¹ Mert, *Türkiye'nin Dönüşüm Sürecinde İmam Hatip Liseleri*, s.320; Gökaçtı, *Türkiye'de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, s. 299.

³² Yıllara göre okul sayıları için bkz. Öcal, "İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi", s. 240.

³³ Mustafa Öcal, "Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri", s. 346, 369.

okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun imam-hatip olmayı istemedikleri ve üniversitede de İlahiyat Fakültesi tercih etmeyi düşünmedikleri pek çok araştırma verisi ile ortaya konmuştur.³⁴Ortaya çıkan bu tablo, İmam-Hatip Lisesi'nde okutulan ve İlahiyat Fakültesi'ne hazırlık mahiyetinde olan meslek derslerinin, çoğunluğu İlahiyat Fakültesi'ne gitmeyecek İmam-Hatip Lisesi öğrencileri için anlamını ve faydasını düşündürmektedir.

Bir kurumun fayda ve kalitesinin, o kurumu seçen bireylerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşıladığı sürece artacağı muhakkaktır. Bu nedenle, İmam-Hatip Liseleri'ne gelen öğrencilerin bu okuldaki derslerle ilgili görüşleri önem kazanmaktadır. Görülebildiği kadarıyla, İmam-Hatip Liseleri ile ilgili yapılmış pek çok çalışma mevcut olsa da, bahsi geçen konuyu gündeme taşıyan bir araştırma mevcut değildir. Öğrencilerin meslek dersleri ile ilgili görüş ve beklentilerini ortaya koyan bir çalışmanın, bu derslerin içeriklerinin yeniden gözden geçirilmesine fırsat sağlayacağı, böylece ilahiyat tercih etmeyecek İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin derslere ilgisinin, ders başarılarının, dersten elde ettikleri faydanın, hatta İmam-Hatiplerin kalitesinin artması noktasında bundan sonra yapılacak olan çalışmalara da kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, İmam-Hatip Lisesi'nde okuyan ancak üniversitede ilahiyat tercih etmeyecek öğrencilerin meslek dersleri ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi'ni tercih etme nedenleri nedir?
2. İlahiyat okumayacak öğrenciler, genel olarak meslek dersleri hakkında ne düşünülmektedirler?
3. Bu öğrencilerin meslek derslerinin ders içerikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

---

³⁴Bkz. Çakır-Bozan-Talu, *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*; Mehmet Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri" *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 16, 2013/1, Ş. Arslan-Silkın; "İmam Olmayacak Kızlar: İmam Hatip Okullarında Kız Öğrenci Varlığına Dair Bir Araştırma", *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2013; V. Altun- A. Yiğit Karani, "İmam-Hatip Lisesi 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo- Ekonomik Profili Araştırması", *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 32, 2011.

4. Bu öğrencilerin okula başlarken meslek dersleri ile ilgili bir beklentileri var mıdır? Varsa ne oranda gerçekleşmiştir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın verileri nitel araştırma yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma, olayların gerçekleştiği doğal ortamında bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ele alındığı ve görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın mahiyeti gereği, bir olguyu kendi gerçekliği içinde derinlemesine incelemek amaçlandığından nitel araştırma yönteminin daha uygun olduğu düşünülmüş ve araştırmada olgu bilim deseni benimsenmiştir. Olgubilim deseninde farkında olunan, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa yeterince sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır.³⁵

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2017 yılı Şubat ve Mart ayında, İstanbul ili, Fatih ilçesi, Fatih Kız İmam-Hatip Lisesi son sınıfta okuyan ve lisans eğitiminde İlahiyat Fakültesi tercih etmeyecek 15 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi içerisinde yer alan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu örneklem yönteminde, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durum çalışılır. Ölçütler, araştırmacı tarafından oluşturulabilir.³⁶Buradaki ölçüt araştırmacı tarafından, öğrencilerin son sınıfta okumaları ve üniversite tercihlerinde İlahiyat Fakültesini düşünmüyor oluşları olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin 12. sınıftan seçilmesinin nedeni ise; İmam-Hatip Lisesi'nin son sınıfında olmaları hasebiyle tüm meslek dersleri hakkında bütünsel bir değerlendirme yapabilecek seviye ve kapasitede olduklarının düşünülmesidir. Öğrencilerin, bakış açısı çeşitliliğini sağlayabilmek adına, 12. sınıfın değişik şubelerinden seçilmesine özen gösterilmiştir.

³⁵Ali Yıldırım-Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara 2011, s. 39,72.

³⁶Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s. 112.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacı tarafından görev yaptığı esnada gözlemlendiği sorunlar ve literatür dikkate alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş sorular sorulur. Ancak gerekli görülen yerlerde yeni sorular ilave edilebilir, soruların yerleri değiştirilebilir veya bazı sorular sormaktan vazgeçilebilir. Araştırmacı, aldığı cevaplara bağlı olarak standart sorular dışında sorular ekleyebilir.³⁷Mülakat soruları oluşturulurken açık ve net olmasına dikkat edilmiştir. Soruların sıralamasında ise; öğrencilerin fikirlerini birbirleriyle ilişkilendirmelerine imkân sağlayacak bir mantık gözetilmiştir. Görüşme formunun içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla sorular ile ilgili olarak iki din eğitimi uzmandan görüş alınmış belirtilen görüşler doğrultusunda düzenlenen görüşme formu ile üç öğrenci üzerinde ön görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler ışığında anlaşılmayan soru maddeleri daha anlaşılır ifadelerle yeniden düzenlenerek forma son hali verilmiştir. Neticede, “*Mülakat Formu*”, 4 başlık altında sorulan 10 sorudan oluşmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Görüşmeler 2017 yılının Şubat ve Mart aylarında öğrencilerin bulunduğu okulda gerçekleştirilmiştir. Mülakat öncesinde öğrencilere kendilerine yöneltilecek soruların herhangi bir doğru ya da yanlış cevabının bulunmadığı hatırlatılarak burada amacın sadece konu hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak olduğu ifade edilmiş, bu şekilde kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcılardan ses kaydı yapmak için izin alındıktan sonra, mülakat formunda yer alan sorular sırasıyla yöneltilerek görüşmeler kayıt cihazına kaydedilmiştir. Her bir görüşme, yaklaşık olarak 30-40 dakika süre içinde tamamlanmıştır. Katılımcıların ses kayıtlarının çözümlemesi yapılmış ve daha sonra araştırma verileri içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar altında bir araya getirilerek bunların okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlanması sürecidir.³⁸Buna göre, toplanan veriler analiz edilmeden önce, ses kayıt cihazından deşifre edilerek metin

---

³⁷Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s. 123.

³⁸Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s. 227.

haline getirilmiş ardından araştırma sorularından yola çıkılarak belirli temalar oluşturulmuştur. Temaların doğru olarak belirlenmesi adına, tüm katılımcılara ait çözümlenmeler bir bütün halinde yeniden okunmuş sorulara verilen cevaplar, alt kategoriler altında aktarılmıştır. Başlıklar altındaki, alt kategoriler araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerini betimleyici bir tarzda yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Elde edilen veriler, araştırmanın amacına uygun bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, katılımcıların isimleri gizli tutularak ifadelerde isimler yerine katılımcılara verilen numaralar kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırma bulguları görüşme formunda yer alan soru sıralamasına uygun olarak başlıklandırılmıştır.

1. Katılımcıların İmam-Hatip Lisesi'ni tercih etme nedenleri

Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesi'ni tercih nedenlerini iki kategori altında toplamak mümkündür:

a) *Bilinçli bir şekilde/isteyerek/ tercih edenler*

Bu başlık altında, İmam-Hatip Lisesi'ne bilinçli olarak geldiğini ifade eden katılımcı sayısı 3'tür (%20). Katılımcıların tercih nedenleri ise iki noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi başörtülü olarak okunabilecek tek okul olması (2kişi-%13,3) diğeri ise karma eğitimin (2kişi-%13,3) olmamasıdır. Katılımcıların durumu ifade eden cümleleri şöyledir:

K.14: "Başörtüsü. Öncelikle ben 8.sınıfı bitirdiğimde kapanmıştım ve lise okumak istiyordum ama kapalı okuyabileceğim tek yer İmam-Hatip Lisesi idi. Bir de karma eğitim yoktu hani sadece kız öğrenciler ile okuyacaktım o yüzden beni cezbedti."

b) *Bilinçli olmayan bir tercih ile gelenler*

Bilinçli bir tercih yapmayan katılımcıların İmam-Hatip Lisesi'ni tercih nedenleri, ortaokul sonunda yapılan sınavdan düşük puan almaları ve istedikleri okul puanını tutturamamaları olarak gözükmektedir. Araştırmaya katılan 12 katılımcı (%80) bu grupta değerlendirilmiştir.

Katılımcılar genellikle etraflarındaki kişiler (aile fertleri, akrabalar) tarafından belli gerekçeler ileri sürülerek bu okulu tercihe ikna edilmişlerdir. Bu gruptaki katılımcıların, İmam-Hatip istememe nedenlerini ifade eden cümleleri aşağıdaki gibidir:

- Katsayı uygulaması vardı ve istediğimiz bölüme giremiyorduk.
- Buradan üniversiteyi kazanmak çok zor deniyordu.
- İmam-Hatipten mezun olunca bir şey olunmuyor deniyordu.
- Başka bölüm okumak istiyordum.
- Çevremdekiler bu okullarda öğrenciler sınıfta kalınıyor diyordu.
- Bitirince meslek sahibi olamayacaktım.
- Bu okullardan mezun olanlar imam ya da hafız oluyor diye biliyordum.

Katılımcıların, İmam Hatip Lisesi'ni istememe nedenlerinin üniversiteye girememe/meslek edinememe üzerinde yoğunlaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu düşüncelerine rağmen, onları okula başlama konusunda ikna etmek için çevresindeki kişiler tarafından kullanılan argümanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- *Bu okullarda karma eğitimin olmaması,*
- *İmam-Hatip ortamının güvenli olması (Başörtüsü kullanabilme),*
- *Hem dini bilgiler veren hem de mesleğe hazırlayan okullar olması,*
- *Din eğitimi veren bir kurum olması.*

Genellikle aile fertleri, akrabalar ve öğretmenler tarafından ifade edilen bu görüşler, İmam-Hatip Liseleri'ne karşı olumlu bir yaklaşımın olduğunu ve bu kurumlara güven duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bölümdeki başlıklar birlikte değerlendirildiğinde buradaki örneklem üzerinden öğrencilerin çok az bir kısmının isteyerek, büyük çoğunluğunun ise istemeyerek/puan sıkıntısından dolayı bu okulu tercih ettiklerini ifade etmek mümkündür. Öğrencilerin bu okulları istemeyerek tercih ettikleri verisi Aşlamacı'nın(2017) İmam-Hatip yöneticileriyle yaptığı araştırmasında, yöneticiler tarafından da dile getirilmiştir.³⁹ Bu çalışmada ortaya çıkan bu sonuç, İmam-Hatip öğrencilerinin bu okulu neden tercih ettiğini araştıran diğer bazı çalışmalar tarafından ise desteklenmemektedir. Örneğin, Aşlamacı (2017) tarafından 12 ilde 26 İmam-Hatip

---

³⁹İbrahim Aşlamacı, "İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel bir Araştırma", *Turkish Studies*, Volume: 12/10; 2017,s. 74.

Lisesi'nde 3775 öğrenci ile yapılan araştırma sonucuna göre; öğrencilerin %40,3 'ü bu okulu isteyerek tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.⁴⁰ Benzer şekilde Özensel-Aydemir (2014) tarafından Timav için 24 ilde 70 merkez İmam-Hatip Lisesi'nde yürütülen çalışmaya göre de öğrencilerin %43,6'sı kendi kararı ile bu okulu tercih etmiştir.⁴¹ Son olarak; Korkmaz (2013) da, Kayseri merkezli yürüttüğü araştırmada öğrencilerin %70'inin isteyerek bu okulu tercih ettiklerini bulgulamıştır.⁴² Ancak yine aynı çalışmada, öğrencilerin bir bölümünün puanı başka okullara (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi vb.) yetmediği için bu okulu tercih etmek durumunda kaldıklarının belirtilmesi ise bu araştırma verileri ile örtüşmektedir.⁴³ Dolayısıyla; bu araştırmada öğrencilerin kendi istekleri ile tercih düzeylerinin düşük çıkması, araştırma örnekleminin diğer araştırmalara oranla küçük olmasından kaynaklanmış olabilir.

Katılımcıların tercihlerinde belirleyici bir başka etken ise; aile/çevre yönlendirmesidir. Nitekim bu husus, benzer araştırmalarda İmam-Hatip'i tercih noktasında ikinci sırayı almaktadır. Aşlamacı(2017),Korkmaz (2013), Özensel-Aydemir (2014), Doğan (2006)⁴⁴ araştırmalarında bu bulgu desteklenmektedir.

Bahsi geçen yönlendirmenin altında ise; aile/çevrenin İmam-Hatip'lere duyduğu güven, başörtülü okuyabilme, karma eğitimin olmaması ve burada genel eğitim yanında din eğitiminin de veriliyor olması yatmaktadır. Araştırmanın bu başlığı altında elde edilen sonuçlar, benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılacak olursa; Cebeci'nin(1995)⁴⁵ yaptığı çalışmada, dini bilgileri daha iyi öğrenmek arzusunun İmam Hatip Lisesi'ni tercihte ilk sırada olduğu görülmektedir. Altunsaray (2000) 1998-1999 yıllarında yaptığı çalışmasında, araştırmaya katılan Hatip Lisesi öğrencilerinin tamamının dinlerini daha iyi öğrenmek için bu okulu tercih ettiklerini bulgulamıştır.⁴⁶ Özensel-Aydemir'in(2014) araştırmasında da İmam-Hatip Lisesi öğrencisi olmanın en

⁴⁰ İbrahim Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2017, s.131.

⁴¹ E. Özensel- M.A. Aydemir, *İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Profil Araştırması (Temel Sorunlar, Beklentiler ve Değer Yapıları)*, Timav, Konya 2014.

⁴² Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri", s.22.

⁴³ Korkmaz, İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri, s.13.

⁴⁴ Ahmet Doğan, *1997 Yılından Sonraki Dönemde İmam-Hatip Liselerindeki Gelişmeler (Adana Örneği)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana 2006, s. 55.

⁴⁵ Cebeci, "İmam-Hatip Liselerinin Öğrenci Yapısı ve Bunun Sosyal Gelişme Açısından Değerlendirilmesi",s.116.

⁴⁶ Musa Altunsaray, *İmam-Hatip Liselerine Talebi (İstemi) Etkileyen Etmenler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000, s.93-94'den aktaran Çakır-Bozan-Talu, *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*, s. 19.

önemli nedeninin, dini bilgileri geliştirmek olduğu verisi desteklenmiştir. Ayrıca burada, ailelerin bir tercih sebebi olarak öne çıkardığı genel eğitim/dini eğitim birlikteliği, aynı zamanda toplumun bu kurumlardan öncelikli beklentisi arasında yer almaktadır.⁴⁷ İmam Hatip'lerin bu özelliği hem veliler hem de öğrenciler tarafından R.Çakır-İ.Bozan-B.Talu'nun (2004) araştırmasında da İHL'yi tercih sebebi olarak sayılmıştır.⁴⁸ Diğer tercih sebeplerini destekleyen araştırmalara bakılacak olursa; Altunsaray'ın (2000) araştırmasında, ailelerin bu okulu tercih sebepleri arasında özellikle kızlar için, başörtülü okuyabilme ve karma eğitimi istemelerinin etkili olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.⁴⁹ Arslan-Silkin'in (2013) araştırmasında da ailelerin "*Hem okusun hem dinini öğrensin.*" diyerek bu okulları tercih ettiği, ayrıca kız öğrencilerin güvenli bir ortamda okuma arzusunun bu okulları tercihte önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.⁵⁰ Kanburoğlu'nun (2013) araştırmasında İmam-Hatip'i tercih nedenleri arasında; karma eğitim olmaması, kılık kıyafet konusunun önemli olduğu vurgulanmıştır.⁵¹ Tüm gerekçelerin ifade edildiği bir diğer çalışma ise Karani-Altun'a (2011)⁵² aittir.

1.2. Katılımcıların üniversite yönelimleri

Araştırmanın kurgusu gereği, katılımcılar ilahiyat dışı üniversite seçimi yapan öğrencilerden seçilmiş olmakla birlikte, katılımcıların meslek tercihlerinin daha çok hangi alanlarda yoğunlaştığına bakılmış ve tercihler iki başlık altında toplanmıştır:

a. Sağlık alanına yönelmek isteyenler

Katılımcıların büyük çoğunluğu (10 kişi-%66,6) sağlık sektöründe bir meslek tercih etmeyi düşündüklerini beyan etmişlerdir.

K.2: "Aklımda hep doktorluk düşünüyordum sağlık alanında buraya geldiğimde de hep sağlık düşündüm."

---

⁴⁷ E. Özensel-M.H. Akın -M. Ali Aydemir, *Türkiye'de İmam Hatip Lisesi ve İmam Hatipliler Algısı*, Timav, Konya, 2012, s.48.

⁴⁸ Çakır-Bozan-Talu, *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*, s. 25.

⁴⁹ Musa Altunsaray, *İmam-Hatip Liselerine Talebi (İstemi) Etkileyen Etmenler*, s.94'den aktaran Çakır-Bozan-Talu, *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*, s. 19.

⁵⁰ Arslan- Silkin, "İmam Olmayacak Kızlar: İmam Hatip Okullarında Kız Öğrenci Varlığına Dair bir Araştırma", s. 641,642.

⁵¹ Ümmügülsüm Kanburoğlu "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Benlik ve Kurum Algıları", *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2013, s.384.

⁵² Karani- Altun "İmam Hatip Lisesi 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo Ekonomik Profil Araştırması" s.367.

K.9: “ İki yıllık da olsa bir sağlık uzmanı olmak istiyorum.”

Bu alan ile ilgili düşünülen bölümler ise şu şekildedir:

Diyetisyenlik, hemşirelik, sağlık uzmanı, tıbbi görüntüleme teknikleri, anestezi, iş sağlığı.

b. Sağlık dışı alana yönelmek isteyenler

Bu grupta yer alan 5 katılımcının (%33,3) tercihleri ise şöyledir; Psikoloji, pilotluk, Arapça öğretmenliği, uluslararası ilişkiler, polislik.

Bu kategori altında ifade edilebilecek bir başka veri ise, katılımcıların büyük çoğunluğunun (10 kişi-%66,6) üniversite tercihinin İmam-Hatip Lisesi'ne gelmeden önce belirlenmiş olmasıdır. Buradan öğrencilerin İmam-Hatip'in yükseköğrenime geçiş sağlama özelliğinden azami ölçüde faydalanmak istedikleri sonucuna varılabilir. Ayrıca, bir üst başlıkta İmam-Hatip'i tercihte tereddüt yaşayanların da benzer hususta bir kaygı –istediği üniversiteye girememesi- sebebi ile bu okula mesafeli durduklarını hatırlatmak faydalı olacaktır. Katılımcıların tercihlerinin İmam-Hatip'te okudukları süre zarfında değişmemesi ise çok kararlı/idealist oldukları şeklinde yorumlanabileceği gibi İmam-Hatip ortamında kendilerini ilahiyata yönlendirecek bir etki ile karşılaşmamış olmaları şeklinde de yorumlanabilir. Ayrıca, İmam-Hatip Lisesi'nde okuduğu süreç içinde tercihlerinin değiştiğini söyleyen katılımcılar da olmuştur(5 kişi-%33,3). Katılımcıların ilk ve daha sonraki tercihleri şu şekildedir: Doktorluk, psikoloji, mimarlık, pilot; İngilizce ile ilgili bir bölüm, Arapça öğretmenliği, hukuk, uluslararası ilişkiler.

Bu başlık altında araştırma verisi olarak ortaya çıkan sağlık sektörüne yönelimdeki artış, Aşlamacı (2017)⁵³ ve Kula'nın (2013)⁵⁴ araştırmalarında da dikkat çekmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken bir başka husus, araştırmanın giriş bölümünde de ifade edildiği gibi, İmam-Hatip öğrencilerinin büyük çoğunluğunun mesleğe yönelmek/İlahiyat Fakültesi'ne girmek istememeleridir. Giriş bölümünde verilen araştırmalara ek olarak; Doğan (2006) tarafından yapılan araştırmaya katılan İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin ancak %14,7'sinin İlahiyat Fakültesi'ni tercih etmeyi

⁵³ Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine göre İmam-Hatip Liseleri*, s.133.

⁵⁴ Tahsin Kula, “Diyarbakır'da Bulunan İmam Hatip Lisesinde Okumakta Olan Öğrencilerin Hedef Yönelimleri Nelerdir?”, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2013, s. 609.

istedikleri görülmektedir.⁵⁵Bununla birlikte Aşlamacı (2017), araştırmasına katılan öğrencilerin üniversitede en fazla okumak istedikleri alanın %23,4 ile ilahiyat olduğunu belirtirken Özensel-Aydemir (2014) de İHL öğrencilerinin %40'ının mezun olduktan sonra din görevlisi olmak istediklerini ifade etmiştir. Burada her ne kadar ilahiyat tercihleri yüksek gözükse de geri kalan yüzdenin fazlalığı da dikkat çekicidir.

2. Genel olarak meslek dersleri hakkındaki düşünceleri

Tüm katılımcıların verdikleri cevaplara dayanarak meslek dersleri hakkındaki kanaatlerini üç kategori altında toplamak mümkün:

- *Meslek dersleri zor diyenler*, derslerin zor olmasının nedenini şu cümlelerle özetlemektedirler:

“Çünkü içinde çok fazla kelime ve kavram var, ezberlenecek çok şey var.”

“Çünkü müfredat ağır, ezber gerektiriyor.” (2 kişi-%13,3)

- *Zor değil, ama diyenler* için ise gerekçeler şu şekildedir:

- “Sadece sınav için çalışmak o dersi zor kılıyor.” (2 kişi-%13,3).

- “Zamanımız yetmiyor/bunca dersin arasında kayboluyorlar/çalışamadığımız için zor diyoruz.” (2 kişi-%13,3).

- “Benim ezberim iyi değil/ezber gerektiriyor. (4 kişi-%26,6).

- “Bazı derslerin içeriği çok karmaşık, içeriğinde çok fazla bilgi var.” (2 kişi-%13,3).

- *Dersin zorluğu hocadan hocaya değişir diyenler* ise öğretmenlik becerisini ön plana çıkarmaktadırlar:

-“Öğretmenin anlatım tarzı ve soru tarzı/dersi ilgi çekici kılması.”(3 kişi-%20).

Katılımcıların ayrıntılı görüşleri ise şu şekildedir:

K.13. “Zor. Yoğun bir programın olması ve hocadan da kaynaklanıyor diye düşünüyorum.”

K.2. “Zorluğu kolaylığı da hocadan hocaya değişiyor. Mesela bizim fıkıh hocamız, hadis dersinin fıkıh dersinden daha kolay olması gerekiyordu ama bize fıkıh dersi daha zor geliyordu hocanın hazırladığı sınav şeklinden dolayı. Hadiste hocamız kısa bir hadise bile tam puan veriyordu. O yüzden hocadan hocaya değişiyor derslerin zorluğu.”

---

⁵⁵ Ahmet Doğan, 1997 Yılından Sonraki Dönemde İmam-Hatip Liselerindeki Gelişmeler (Adana Örneği), s. 56.

Zorluğunun ders hocasına göre değiştiğini ifade edenleri dışarıda tutacak olursak katılımcıların çoğunun -12 kişi (%80)- meslek dersleri ile ilgili olarak ortak kanaatlerinin;

Teorik-sıkıcı, ağır-zor, kavram-ezber içerikli, sınav odaklı olarak çalışılan, diğer derslerden pek fazla zaman ayırlamayan, ilk iki sene gayret gösterilen ancak sonra üniversite sınavı dolayısıyla boş verilen dersler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Meslek dersleri ile ilgili bu kanaat, İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile ilgili diğer araştırmalarda da görülmektedir. Korkmaz'ın (2013) araştırmasında öğrenciler; özellikle meslek derslerinin zorluğundan, ezberlerin çok oluşundan, kendilerinin bu derslere uyum sağlayamamasından dolayı İmam-Hatip'te okumaktan memnun olamadıklarını ifade etmektedirler.⁵⁶ Kula'nın (2013) araştırmasında da, bu okula istemeyerek gelen öğrencilerin meslek derslerinin zorluğundan şikâyet ettikleri görülmektedir.⁵⁷ Mücahit(2017) ise; meslek dersleri öğretmenleri konusunda öğrencilerin görüşlerine yer verdiği araştırmasında, meslek derslerinin zorunlu olmayıp seçimli olması durumunda yaklaşık %40 oranındaki bir öğrencinin bu dersleri seçmeyeceğini ifade etmiştir.⁵⁸ Bu durum meslek derslerinin çok arzu edilen, sevilen derslerden olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Karateke'nin (2015) çalışmasında ise; özellikle 12. sınıftaki meslek derslerinin, öğrencilerin LYS çalışmak için rapor almaları ve üniversite sınavında bu derslerden soru sorulmaması sebebiyle, önemsenmeyen dersler olduğu vurgulanmıştır.⁵⁹ Meslek dersleri ile ilgili aynı tablo Tük-Eğitim-Sen tarafından düzenlenen "Din Eğitimi Çalıştayı"nda da ifade edilmekte, ayrıca bu durumun öğretmen ve öğrenciler arasında probleme yol açtığı da eklenmektedir.⁶⁰ Aşlamacı'ya (2017) göre de öğrenciler meslek derslerini yeterince ilgi çekici bulmamaktadır.⁶¹ Özensel-Aydemir'in (2014) araştırmasında, İmam-Hatip Lisesi öğrencilerine, arkadaşlarının derslere ilgileri sorulmuştur. Buna göre, öğrencilerin

⁵⁶Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri", s. 28.

⁵⁷Kula, "Diyarbakır'da Bulunan İmam Hatip Lisesinde Okumakta Olan Öğrencilerin Hedef Yönelimleri Nelerdir?", s. 604.

⁵⁸ Mustafa Mücahit, "Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)", *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: XLI, Sayı: 1, 2017, s. 97.

⁵⁹Tuncay Karateke, "İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 5, 2015, s.167.

⁶⁰Türk Eğitim-Sen, *Türkiye'de Din Eğitimi Çalıştayı*, 11-12 Nisan 2015, Ankara- Komisyon Raporları, s.46.

⁶¹ Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri*, s.154.

%62'si, arkadaşlarının derslere karşı orta düzeyde ilgili olduklarını dile getirmiş, %27,1'i ise oldukça ilgisiz olduklarını ifade etmiştir. Çakır ve diğerlerinin (2004) araştırmasında yer alan bir İmam-Hatip mezununun "*Mezun olduğumda kendimi yeterli görmüyordum. Çünkü üniversiteye yönelmiştik. Meslek dersleriyle uğraşmaktan çok Fen Bilgisi, Matematik, Geometri, Türkçe, Tarih çalışıyorduk.*" şeklindeki ifadesi de bu derslerin üniversite sınavının gerisinde, ikinci planda ve boş verilen dersler olduğu verisini desteklemektedir.⁶²

Tüm bu araştırma sonuçları, en azından meslek derslerinin niteliğiyle ilgili olarak çeşitli sorunların olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca; dikkat çeken bir başka husus, sadece İlahiyat eğitimi almak istemeyen öğrencilerin değil genel olarak tüm İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin meslek dersleri ile ilgili benzer olumsuz kanaatlere sahip olmasıdır.

Meslek dersleri ile ilgili dile getirilen bir başka konu ise; meslek derslerinin 12. sınıfta çok fazla olduğudur. Katılımcılara göre; 9 ve 10. sınıfta meslek derslerinin sayısı fazla olabilir ancak 11 ve 12. sınıfta azaltılmalıdır.

Bu durum katılımcıların ifadelerine şöyle yansımaktadır:

K.2: "*Mesela 12. sınıfta çok zorluk çektik meslek dersleri ile ilgili, 9. sınıfta da çok boştuk. İngilizce 6 saat vardı, meslek dersi sadece bir tane vardı temel dini bilgiler, Kur'an, Arapça her sene var zaten. Lise sona en fazla 2 tane ders koyardım. Lise 1, 2 ve üçe yayardım.*"

K.3: "*Bir de 12. sınıfta bu kadar meslek dersi olmayabilir, çünkü bu derslerin çoğu kaydı gitti. Çünkü başka bir kaygımız var. Çok güzel derslerimiz var ama biz kaç aydır okula gelmiyoruz. Yazık değil mi? Yazık. Bence 9, 10 ve 11 daha geliştirilebilir, 12 ise hafifletilebilir.*"

K. 9: "*Aslında İmam-Hatip çok güzel bir kurum, ama sadece şu eksikliği var. Her ikisine yetişmek mümkün olmuyor. Biz sınava o kadar adapte olmuşuz ki bazen asıl öğrenmemiz gereken şeyleri bile geride bırakabiliyoruz. Mesela 11'e kadar daha çok öğrenebileceğimiz şey olup 12'de rahat bırakılabildik.*"

Toplamda 10 katılımcı (%66.6), daha benzer ifadelerle 12. sınıftaki derslerin sınav stresi ve zaman azlığı nedeniyle azaltılması gerektiğini düşünmektedir. Bu

---

⁶² Çakır-Bozan-Talu, *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*, s. 120.

ifadeler, 11. sınıftan sonra meslek dersleri ile ilgili bir boş vermişliğin olduğu yönündeki kanaatle tutarlıdır. Nitekim bu sonuç, diğer araştırmalarla da tutarlılık arz etmektedir. Din Eğitimi Çalıştayı’nda 12. sınıftaki ders sayısının çok fazla olduğu ifade edilirken⁶³ Aşlamacı’nın (2017) araştırmasında okul yöneticileri son sınıfta meslek derslerine yer verilmemesi gerektiğini dile getirmişlerdir.⁶⁴ Aynı araştırmacı İHL öğrenci ve öğretmenleri ile yaptığı çalışmada ise, İHL öğrencilerinin %43,3’ünün 9 ve 10. sınıflarda meslek derslerine daha fazla ağırlık verilmesini istediğini kaydetmiştir.⁶⁵ Erdoğan-Turanalp (2017) araştırmalarında, 12. sınıfta okutulan meslek derslerinde yeterince verim alınmadığını tespit ederek bunun en önemli sebebini, üniversiteye hazırlık aşamasında olan öğrencilerin sınavda sorulmayan meslek derslerine gereken önemi vermemesine bağlamakta, çözümü ise meslek derslerinin 9. ve 10. sınıfa kaydırılmasında bulmaktadırlar.⁶⁶ Makaleye konu olan çalışmada; din görevliliğine yönelmeyi düşünmeyen öğrenciler tarafından dile getirilen husus, genel olarak İmam-Hatip’te okuyan ve üniversiteye hazırlanan tüm öğrencilerin sorunu gibi gözükmektedir.

3. Öğrencilerin meslek derslerinin içeriği hakkındaki görüşleri

Bu başlık altında yöneltilen sorulara verilen cevaplar değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğunun ders içerikleri hakkında temelde iki farklı kanaate sahip oldukları görülmektedir:

a) *Ders içerikleri hakkında olumsuz kanaate sahip olanlar*

Bu konuda 13 katılımcı (%86,6), olumsuz fikir beyan etmiştir. Katılımcıların, içerik konusundaki ortak kanaatleri üç noktada yoğunlaşmaktadır:

- Ders içeriklerinin çok ayrıntılı, detaylı ve karmaşık olması.
- İçeriklerin sıkıcı, teorik ve günümüz şartlarına uymayan bilgiler olması.
- İlahiyata yönelik bilgiler olması.

Bu konuda katılımcı görüşlerine örnek olarak şunlar aktarılabilir:

⁶³ Türk Eğitim Sen, *Türkiye’de Din Eğitimi Çalıştayı*, s.46.

⁶⁴ Aşlamacı, “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar”, s.75.

⁶⁵ Aşlamacı, “Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri”, s.155.

⁶⁶ İrfan Erdoğan-Muhammed Fatih Turanalp, “İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşleri”, *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*, (ed. İ. Erdem, İ. Aşlamacı, R. Uçar), Cilt-II, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, 2017, s. 304.

K.13. “*Tabii ki İmam hatipli olduğumuz için meslek derslerini almamız daha öncelikle, ama çok ağır yani nasıl söylesem biz Arap değiliz sonuçta bu kadar ağır dersleri almamıza gerek yok. Genel olarak çok sıkıcı ve ağır.*”

K.1. “*Kavramlar bir sürü, bilgi öğretme amaçlı değil de daha çok kavramları öğretip fakat bunu, ben ilahiyata gitmeyeceğim, ben doktor olmak istiyorum mesela belki de başka bir meslek sahibi olacağım bu kavramların bana hiçbir yani hatırlamayacağım için hiçbir yararı olamayacak.*”

Burada içeriğe yönelik eleştirilerden; öğrencilerin pratik olarak sorunlarına çözüm sunacak, kuru bilgiden ziyade ahlaka ve karaktere katkı yapacak tarzda içerik talep ettikleri genel ifadelerden anlaşılmaktadır. İmam-Hatip meslek dersleri müfredat/içeriğine dair eleştiriler, alanda yapılan çalışmalarda da kendisine yer bulmaktadır. İHL okul yöneticileri, müfredatların ağır ve uygulanmasının güç olduğu görüşünü dile getirirken⁶⁷ bir başka çalışma Hadis programının tüm sınıflar bazında çok ağır olduğunun altını çizmektedir.⁶⁸ Benzer bir eleştiri Tesfir dersi için Öztürk (2013) tarafından dile getirilmekte ve ders içeriğinin İlahiyat Fakültesi’nde birkaç ders kapsamında okutulacak muhtevaya sahip olduğuna dikkat çekmektedir.⁶⁹ İmam-Hatip Lisesi çalıştayına katılan öğrenciler de derslerin yoğunluğunu, müfredatın ağırlığını bir sorun olarak görerek meslek derslerinin müfredatının azaltılarak iyileştirilmesi önerisinde bulunmuşlardır.⁷⁰ Bozan (2007) ise, konuyla ilgili olarak “İHL müfredatları; İslam dinini öğrenmek için bu okullara giden öğrenciler için gereğinden fazla ağır, din görevlisi yetiştirmek içinse yetersiz.”⁷¹ tespitinde bulunmaktadır. Benzer şekilde, İmam-Hatip’lerde okuyan ve İlahiyat Fakültesini tercih etmek isteyen öğrenciler ise, İHL’de aldıkları din eğitimini yetersiz bulmaktadırlar.⁷² Konya’daki öğrenci çalıştayını sonuç bildirgesinde de aynı husus ifade edilmiştir.⁷³ Araştırma sonuçlarına göre ortaya çıkan sonuç şudur: Öğrencilerin yükseköğrenim yönelimlerine göre, meslek dersleri içeriğini değerlendirme biçimleri ve beklentileri değişmektedir.

---

⁶⁷ İbrahim Aşlamacı, “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar”, s. 78.

⁶⁸ Türk Eğitim-Sen, *Türkiye’de Din Eğitimi Çalıştayı*, s.55.

⁶⁹ Öztürk, “İmam-Hatip Lisesi Programında Tesfir Dersi Öğretimi ile İlgili Tespitler ve Teklifler”, s. 487.

⁷⁰ *Konya İmam Hatip Liseleri Öğrenci Çalıştayı*, Sonuç Raporu, Timav, Konya, 2015.

⁷¹ Bozan, *Devlet ve Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri, Bir Kurum, Diyanet İşleri Başkanlığı*, s.43.

⁷² Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlere Göre İmam Hatip Liseleri*; s.136.

⁷³ *Konya İmam Hatip Liseleri Öğrenci Çalıştayı*, Sonuç Raporu.

a-1)Ders kitapları/içerikleri hakkında olumsuz kanaate sahip olanlar

Bu başlığı tamamlaması açısından katılımcılara ders kitapları hakkında da bir soru yöneltilmiş ve kitaplar hakkında 13 katılımcının (%86,6) şu husularda uzlaştıkları görülmüştür:

-Kitapların içeriğinin sıkıcı ve fazla bilgi yüklü olması.

-Ders kitaplarının birer ezber malzemesi olarak sınavdan önce çalışmak/altını çizmek için kullanılması.

Katılımcıların bazılarının durumu özetleyen cümleleri şunlardır:

K.7: “Zaten kitabın hepsini işlemiyoruz. Yarısına geliyoruz okul kapanıyor. Detaylı detaylı anlatmak yerine kısa özetler yapılırsa daha iyi. Hiç kullanmıyoruz. Hocalar anlatıyor biz altını çiziyoruz.”

Konuyla ilgili araştırmalarda ise; Hadis dersi ön plana çıkmaktadır. Ertugay (2017)Hadis kitabını, orta öğrenim seviyesine göre ağır sayılacak bir üslupla işlenmiş olması ve aşırı bilgi yüklemesi içermesi konusunda eleştirirken⁷⁴, Akman (2010) kitabın öğretime katkısının olmayıp sadece ders kitabı olarak okunduğunu ifade etmektedir.⁷⁵ Mücahit (2016) ise araştırmasında; öğrencilerin ders kitaplarının içeriğini uygun bulmadıklarını, öğretmenlerin ise yarısından daha azının (kesinlikle katılan ve katılan toplamı %45,7) ders kitaplarının içerik ve dizaynının öğrenci seviyesine uygun olduğu kanaatini taşıdığını veri olarak paylaşmaktadır.⁷⁶

a-2) Ders İçeriğine Öğretmenin Etkisini İfade Edenler

Tüm katılımcıların –içeriklerle ilgili olumlu kanaat bildirenler de dâhil-ortak kanaati ise; meslek derslerinin içeriğini zor olmaktan çıkarıp ilgi çekici hale getirecek olanın, dersi işleyen öğretmen olduğudur. Katılımcıların, meslek dersi öğretmenlerinin ders işleme biçimlerine dair eleştirileri şu şekilde sıralanabilir:

K.3: “Bazı hocalar ise o kadar hoş o kadar güzel anlattı ki, her o ders geldiğinde a yeni bir şeyler öğreneceğim diye kafamdaki sorulara çözüm bulacağım

⁷⁴ Recep Ertugay, “İmam Hatip Liseleri Hadis Ders Kitabının Hadis İlmi Açısından Değerlendirilmesi”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: IV, Sayı: 8, 2017 s. 187.

⁷⁵ Mustafa Akman, “İmam Hatip Liselerinde Okutulan Hadis Ders Kitabı”, *İslâmî Araştırmalar*, 2010, Cilt: XXI, Sayı: 3, s.203.

⁷⁶ Mustafa Mücahit, *İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretiminde Öğretmenin Rolü (Sivas İli Örneği)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sivas, 2016, s.252.

diyerek girdiğim derslerde hiçbir zaman zor gelmedi. Ama sadece sınava hazırlandığım zaman bana zor geldi.”

K.13. “Bizim İmam- Hatip hocaları dersi işleyip gitmeyi istiyor, yani oturduğu yerden ders anlatmak istiyor, oturuyor dersi anlatıyor, gidiyor. Mesela biz soru sormak istiyoruz hocaya diyor ki konu yetişecek, sınava kadar yetişmemiz lazım falan filan.”

Katılımcıların meslek dersinin işleniş biçimine yönelik eleştirileri şu başlıklar altında toplanabilir.

-Ders hocasının dersine karşı tutumuna dair eleştiriler (sevmesi/bir şey öğretmek isteyerek anlatması)

-Ders yöntem ve tekniklerine dair eleştiriler (teknoloji kullanımı eksikliği)

-Dersin uygulama boyutuna dair eleştiriler (bilgi/etkinlik-uygulama bütünlüğünün olmaması)

İHL meslek derslerinde öğretmenin rolü, etkisi ve yeterliği, üzerinde en çok araştırma yapılan konulardandır. Araştırmaların çoğu, yukarıda öğrencilerin ifade ettikleri eleştirileri doğrular niteliktedir. Korkmaz'ın (2013) araştırmasına katılan öğrenciler; öğretmen ve yöntem boyutunu öne çıkararak okullarındaki eğitimi eleştirmekte, özellikle derslerin ezbere dayalı olmasını, hocaların iyi ders işleyememesini, derslerde uygulama olmamasını sorun olarak dile getirmektedirler.⁷⁷ İmam- Hatip Lisesi öğrencileri, teoride kalan bilgilerin pratiğe dökülememesini de bir problem olarak görmektedir.⁷⁸ Mücahit (2017) ise çalışmasında, öğrencilere yönelttiği; “Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Dersi Sınıfın Katılımıyla İşlemeleri Derse İlgini Artırıyor mu?” sorusuna %55,8 oranında “Evet” cevabı aldığını belirterek meslek dersleri öğretmenlerinin, ders işleniş yöntem ve tekniklerini gözden geçirmeleri gerektiği neticesine varmıştır.⁷⁹

Koç'un (2009) öğretmenler üzerinde yaptığı araştırmada ise; öğretmenlerin, dersi planlama ve derse hazırlık, öğrenme ortamlarını hazırlama ve yönetme, bu süreçte çağdaş eğitim araç-gereç ve materyalleri kullanma, öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri, sürece yönelik ölçme değerlendirme konularında eksikliklerinin olduğu tespit

---

⁷⁷ Korkmaz, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri”, s. 34.

⁷⁸ Konya İmam Hatip Liseleri Öğrenci Çalıştayı, Sonuç Raporu.

⁷⁹ Mücahit, “Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)”, s.89.

edilmiştir.⁸⁰ Öğretmenlerin, aynı alandaki eksikliklerini ön plana çıkaran bir başka araştırma da Akyürek (2012) tarafından yapılmıştır.⁸¹ İHL okul yöneticileri de, meslek dersi öğretmenlerinin; öğrencileri üzerinde etkili olma, öğrencilerle iyi iletişim kurma ve kendilerini ve derslerini sevdirmeye konusunda yetersiz olduklarını dile getirmişlerdir.⁸² Karateke (2015) de kıdemli meslek dersi öğretmenlerinin, akıllı tahta vs. teknolojiyi iyi kullanmada; yeni atanan meslek dersi öğretmenlerinin ise alanlarında yeterli bilgiye sahibi olmada sorun yaşadıklarını tespit etmiştir.⁸³ Bu konuda -az da olsa- öğretmenlerin yeterliliğine işaret eden çalışmalar mevcuttur. Çekin (2015) öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan meslek dersi öğretmenlerinin %92,9'unun profesyonel yeterliğe sahip olduklarını düşündüklerini bulgulamıştır.⁸⁴ Diğer bir çalışmada ise; öğrencilerin, yarısından fazlasının dini bilgi, öğretmenlik becerisi, genel kültür bakımından meslek dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri hakkında olumlu algıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır.⁸⁵

Bu başlığı özetle; okulun paydaşları olarak öğrenciler, öğretmenler ve idareciler üzerine yapılan çalışmaların benzer sonuçlar vermesi, meslek dersi öğretmenlerin mesleki yeterliliği meselesinde ciddi problemler olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

b) Ders içerikleri hakkında olumlu kanaate sahip olanlar

Katılımcılardan 2 kişi (%13,3) ise ders içerikleri ve kitaplar konusunda olumlu düşünmektedir.

K.9: "Her ders ile ilgili o kadar güzel kitaplar hazırlanmış ki. Hepsini alabilecek kapasitemiz olsa çok güzel bilgiler var. Ama hepsini alamıyoruz sadece işimize geleni alıyoruz."

K.3: "Bence ağır değil içerikler gayet güzel anlaşılabilir şekilde zaten hocalar ilahiyat mezunu biz anlamadığımız bir yerde size soruyoruz."

⁸⁰ Ahmet Koç, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XIII/2- 2009, s. 170.

⁸¹ Süleyman Akyürek, "İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi ile Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterliliklerine İlişkin Algıları", *Değerler Eğitimi Dergisi*; Cilt: X, Sayı: 23, 2012, s.42.

⁸² Aşlamacı, "İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar", s.76.

⁸³ Karateke, "İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma", s.166.

⁸⁴ Abdulkadir Çekin, "İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Profesyonelliği Üzerine Bir Araştırma"; *International Journal of Social Science*, Number, 37, 2015, s.97.

⁸⁵ Aşlamacı, *Öğretmen ve Öğrencilerine Göre İmam Hatip Liseleri*, s. 156.

Buradaki katılımcıların sayısı az olmakla beraber Kurt'un (2014) ders içerikleri hakkında öğrenci görüşlerine yer verdiği araştırmasında, öğrencilerin büyük kısmının Kelam dersinin içeriği hakkında genel olarak olumlu kanaate sahip oldukları veri olarak bulunmuştur. Ancak; ders içeriği ve dersin uygulanışı hakkında olumsuz görüşleri olan öğrencilerin de dikkate alınarak içeriklerin yeniden düzenlenip daha faydalı hale getirilmesi gerektiğini de eklemeyi ihmal etmemiştir.⁸⁶

Bu kategori bir bütün olarak değerlendirildiğinde; katılımcıların genel olarak meslek dersleri içerikleri hakkında olumlu kanaate sahip olmadıkları görülmektedir. Gerek ders içerikleri gerek ders öğretmenleri, katılımcılar tarafından eleştirilmekte her iki konuda da bazı beklentiler ifade edilmektedir. Özellikle ders içerikleri, öğrencilerin dikkatini çekmediği için İlahiyat Fakültesi okumayı düşünmeyen öğrenciler için öğretilmesi ve öğrenilmesi zor konular olarak görünmektedir. Benzer şekilde; İlahiyat Fakültesi'nde okumak isteyen öğrenciler de müfredatı yeterli bulmamaktadır. Bu durumda, her iki tercih grubu da ilgi ve beklentilerini karşılamayan bir müfredat ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumda ise, ders içeriklerinin ilgi ve beklentilere göre gözden geçirilmesi bir zorunluluk olarak görünmektedir. Ayrıca, içeriğin anlaşılır ve ilgi çekici kılınmasında öğretmen yeterliliği çok önemli bir rol oynamaktadır.

3.1. Öğrencilerin meslek derslerinin kendileri için anlamı/faydası hakkındaki görüşleri

Katılımcıların hepsi (15 kişi-%100) meslek derslerini İlahiyat'a gitmeyecek olsalar bile kendileri için "anamlı" bulduklarını şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

K.4: "Bu dersler kişiliğime yarar sağlıyor kattığı şeyler var. Bunu dışarıdakilere de öğretebilirim ama bunun üstüne bir meslek yapamam."

K.5: "Çok büyük bir anlam ifade etmiyor bence, ben dinimi öğrenmek için seviyorum. Donanımım olsun diye, daha kültürüm gelişsin diye bunları öğrenmek isterim."

K.10. "Bizim dinimiz aslında ilahiyatla da ilgili ve burada aldığımız dersler sadece o bölümle de ilgili değil. Burada görülen dersler hem bu dünyada hem öbür dünyada yarayacağı için iki tarafı da birlikte götürmüş oluyorsun."

---

⁸⁶ Hasan Kurt, "Anadolu İmam Hatip Liseleri'nin Tarihi Gelişim Süreci ve Öğrencilerinin Kelam Dersine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Bartın Anadolu İmam Hatip Lisesi Örneği), *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 24, 2014, s. 89-90.

Meslek derslerinin anlamlı bulunmasının nedeni, özet olarak katılımcıların şu ifadelerinde görülebilir:

-Bir Müslüman olarak bilmem gereken şeyleri öğrendim/ dinimi öğrendim. Kuran'ı okuma ve anlama konusunda fayda sağladı.

-Kişiliğime faydalı oldu.

-Yeni ve bilmediğim pek çok bilgi öğrendim.

Öğrencilerin burada dile getirdikleri husus, başka çalışma sonuçlarında da karşımıza çıkmaktadır. Özensel-Aydemir'in (2014) çalışmasında; öğrenciler, mesleki ağırlıklı bir lise olması dolayısıyla, İHL'nin; toplumda saygın bir kimse olma imkânı sağladığını (%75,9); daha dindar bireyler olmalarına yardım ettiğini (%73,6), tüm bunların yanı sıra kültürel birikimlerinin artırılmasını sağladığını (%71,3) belirtmişlerdir.⁸⁷

Derslerin faydası konusundaki ortak kanaat ise (13 kişi-%86,6) "Az çok faydalı oldu." cümlesiyle özetlenebilir. Katılımcıların kendilerine en fazla fayda sağladığını düşündükleri dersler arasında birinci sırayı Kur'an-ı Kerim (9 kişi-%60), ikinci sırayı Dinler Tarihi (5 kişi-%33,3) almaktadır. Konuyla ilgili görüşler şöyledir:

K.4: "Kuran dersi. Ben günlük hayatımda da okurdum ara ara ama buraya geldiğimde daha bir düzene oturdu."

K.13: "Mesela ben şu an imam hatipte olmasam çok farklı yollarda olabilirdim. Çünkü arkadaş ortamı insanları etkiliyor. İmam hatipteyim daha düzgün helal haram durumlarına daha dikkat ediyorum. Bu anlamda katkı sağladı."

Kur'an'ı Kerim dersinin, öğrencilere yönelik yapılan diğer araştırmalarda da ön plana çıktığı görülmektedir. Mücahit'in (2017) araştırmasında Kur'an dersi %81,1 yüzde ile en çok sevilen ders olarak görülmektedir.⁸⁸ Özensel-Aydemir'in (2014) araştırmasında öğrencilerin en fazla başarılı oldukları derslerden biri, Kur'an dersidir. Bu durumu açıklamak için, öğrencilerin din eğitimi alma isteğinde Kur'an eğitiminin önemli bir yer tutması ve bu derslerde gözle görülür bir ilerleme kaydetme imkânının bulunması gerekçe olarak gösterilebilir.

⁸⁷ Özensel-Aydemir, *İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Profil Araştırması (Temel Sorunlar, Beklentiler ve Değer Yapıları)*, 2014.

⁸⁸ Mücahit, "Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)", s.76.

3.1.2. Öğrencilerin meslek derslerinin günlük hayata katkısı konusundaki görüşleri

Burada ifade edilmesi gereken bir başka husus ise; katılımcıların ders içeriklerinin günlük hayatta karşılaşılan problemlere katkısı sorusuna verdikleri cevaplar ile ilgilidir. Katılımcıların 8'i (%53,3) derslerden bazılarının günlük hayatına katkı sağladığını ifade etmiştir. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

K.1: “Mesela fıkıh dersi. O daha hayatla ilişkili bir ders. Muamelat, evlilik, miras konuları var. O çok faydalı bir ders. Onu öğrendikçe neyin ne olduğunu öğreniyorsun. Arapça, Suriyeli birisiyle konuştum. Gelip dersini anlatıyordu. Babamın iş yerine gelmişti. Çok az bir bilgimle konuştum kişinin dersini anladım. İş istiyordu çocuklarının olduğunu, bu sayede babam onu işe aldı. Bu şekilde Arapça bana yardımcı oldu”

K.9: “Kuran dersi oldu, hadislerde ezberlediklerimden biri bana sorduğu zaman söyleyebiliyorum ya da bir konuda Kuran’da şöyle ayetler var diyebiliyorum.”

Mücahit’in (2016) araştırma verileri, buradaki bulguları destekler mahiyettedir. Çalışmada “Meslek derslerinde işlediğiniz konular hayatınızda karşılaştığınız sorunların çözümünde size katkı sağlıyor mu?” sorusuna öğrencilerin %67,3’ü “Evet” diye cevap vermiştir.⁸⁹

Katkı konusunda öne çıkan diğer görüş ise (3 kişi-%20);

*K.14: “Bence hani şu an farkında olmasam bile sonuçta onlar bilinçaltımda yattığı için davranışlarıma ya da insanlara bakış açımı bence etkiliyordur.”*şeklindedir.

Öğrencilerin ders içeriklerini ağır ve karmaşık bulmalarına rağmen yine de bu derslerden bir fayda elde etmeyi önemsemeleri kayda değerdir. İçeriklerin daha ilgi çekici ve beklentileri karşılar yönde olması durumunda, meslek derslerinin öğrencilere katkısının en üst seviyede gerçekleşeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

4.Meslek dersinden beklentileri ve beklentilerin gerçekleşme düzeyleri

Bu kategori altında verilen cevaplar iki başlık halinde toplanabilir: Meslek derslerinden beklentisi olanlar (9 kişi-%60) ve beklentisi olmayanlar (6 kişi-%40).

---

⁸⁹ Mücahit, “İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretiminde Öğretmenin Rolü (Sivas İli Örneği)”, s.112.

a) Beklentisi olanlar

Bu derslerden beklentisi olan katılımcılardan 7 kişi (%46,6) beklentisinin gerçekleşmediğini, 2 kişi (%13,3) ise beklentisinin gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Beklentilerinin gerçekleşmediğini düşünen katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, katılımcıların meslek derslerinden, *Kuran'ı güzel okuma becerisi kazandırma, bilgi-kültür/donanım sahibi kılma, ibadet/tesettür konularında bilinç kazandırma gibi* beklentilerinin olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların beklentilerinin hayatlarında doğrudan görünür bir katkı, inanç-davranış bütünlüğü yönünde olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Mücahit (2017) de, araştırmasında öğrencilerin okudukları meslek derslerinin, onların duygu, düşünce ve davranışlarına yeterli düzeyde etkili olmadığını tespit etmiştir.⁹⁰ Bu durumda öğrencilerin, nitelikli bir din eğitimi beklediklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu beklentinin gerçekleşmemesinin iki nedeni olabilir: Meslek ve kültür derslerinin bir arada alınması sebebi ile her dersin hakkını vererek yürütmenin zorluğu; meslek dersi içeriklerinin öğrenci beklentilerine uygun olarak düzenlenmiş olmaması.

Beklentisinin gerçekleştiğini düşünen katılımcıların ifadeleri ise şöyledir:

K.5: "Bu okulu bitirirsem bir kere ahlakımın güzel olabileceğini düşünüyordum. Sanki olmamış gibi konuştum ama. Diğer liselerle kıyaslandığında dini olarak bir tık daha yukarıda olabileceğimi düşünüyorum. Gerçekleşti evet."

b) Beklentisi olmayanlar

Katılımcılardan 6 kişi, (%40) bir beklentisi olmadığını şu cümlelerle ifade etmiştir:

K.11: "İlk senemde hiç hayal kuramıyordum. Biraz uzaktım böyle şeylere. Sonra kendimi geliştirmeye çalıştım. Verilenleri almaya gayret ettim. Beklentim yoktu, zamanla fark ettim, verilenleri almaya çalıştım." (6 kişi)

Meslek derslerinde beklentisi olmayan katılımcıların sayısının az olmaması, yukarıda ifade edilen bilinçli/okulu tanıyarak, bir tercih yapılmadığını destekleyen bir veridir.

⁹⁰Mücahit, "Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)", s. 73.

Sonuç

Kurulduğu günden bu yana; temel olarak, din görevlisi yetiştirme ve din eğitimi verme fonksiyonunu yerine getiren İmam Hatip Liseleri'nin öğrenci sayıları özellikle 2011 yılından itibaren ciddi bir artış eğilimine girmiştir. Mevcut artışın arkasında, daha önce İmam Hatip Lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayının ortadan kalkmasının büyük etkisi olduğu muhakkaktır. Öğrenci sayı artışının ve beklentilerinin bu okullarda ne gibi değişikliklere yol açacağı araştırılmalıdır. Bu bağlamda, İmam Hatip okullarını tercih eden öğrencilerin büyük çoğunluğunun İlahiyat Fakültesi okumayı düşünmedikleri dikkate alındığında, mesleki derslerin ve ders içeriklerinin bahsi geçen öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiği önem kazanmaktadır. Bu durumu betimlemek amacıyla, lisans eğitiminde İlahiyat Fakültesi'ni tercih etmeyi düşünmeyen İmam Hatip Lisesi son sınıfta okuyan 15 öğrenci ile nitel araştırma metodu kullanılarak yapılan araştırmanın verilerinden ulaşılan sonuçları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Örnekleme dâhil olan öğrencilerin büyük çoğunluğu, İmam-Hatip Lisesini bilinçli bir şekilde tercih etmemiştir. Daha çok istedikleri okulun puanını alamadıkları için, diledikleri üniversiteyi okuma ve dini bilgiler öğrenme imkânlarının olması sebebiyle, aileleri tarafından bu okullara yönlendirilmişler.

- Katılımcıların üniversite tercihlerinde sağlık alanı birinci sırada yer almaktadır.

- Araştırmaya katılan, İlahiyat Fakültesi'ni tercih etmeyecek öğrencilerin büyük çoğunluğu; meslek derslerini teorik, sıkıcı, ağır bulmakta, İmam-Hatip meslek dersleri içeriklerinin kendilerine hitap etmediğini düşünmektedir. Öğrencilere göre içerikler; teorik–kavramsal–fazla-ezbere dayalı-bazıları gereksiz bilgilerden oluşmaktadır. Yine katılımcılara göre; bu tarz bilgilerden ziyade anlamayı ön plana çıkaracak, ilgi çekici, güncel ve özet bilgiler bu derslerde yer almalıdır.

- Özellikle 11. sınıftan itibaren sınav kaygısı sebebiyle, meslek derslerine yeterince zaman ayıramadığı için, meslek dersleri öğrenciler açısından sadece sınavda not almak için bilgileri ezberlenen derslere dönüşmekte bu durum ise derslerin akılda kalıcı ve etkileyici olmasına mani olmaktadır. Buradan hareketle, öğrencilerin

yaşadıkları sınav kaygısının meslek derslerini algılama biçimlerini çok fazla etkilediğini söylemek mümkündür.

- Ders içerikleri söz konusu olduğunda, öğrencilerin ders kitabı hakkındaki düşünceleri, kitabın çoğunlukla faydasız olduğu ve ilgi çekici bir yanı olmak şöyle dursun bir ezber malzemesi olmaktan öteye geçmediği yönündedir.

- Ders içeriklerini öğrenci için faydalı kılacak en önemli etken olarak, öğretmenin dersi işleme biçimi görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler, İmam-Hatip meslek dersi öğretmenlerini 3 alanda eleştirmektedirler. *Ders hocasının dersine karşı tutumu, ders yöntem ve teknikleri konusundaki eksiklik ve yetersizlikleri, derslerin teorik boyutta kalması ve etkinlik/uygulamadan yoksun olması.*

- Konu ile ilgili sorularda yer almadığı halde öğrencilerin hepsinin temas ettiği bir husus 12. sınıfta yer alan meslek dersleri sayısının fazla olmasıdır. Öğrenciler, 12. sınıfta sınav kaygısı nedeniyle zaman sıkıntısı yaşamakta ve faydalanmak isteseler de meslek derslerine vakit ayıramamaktadır. Bu nedenle 12. sınıftaki derslerin daha alt sınıflara dağıtılması tüm öğrencilerin ortak talebi olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Meslek dersleri öğrenciler açısından genel olarak faydalı görülmektedir.
- Katılımcılar, meslek derslerini İlahiyat'a gitmeyecek olsalar dahi, bir Müslüman olarak dini bilgileri öğrenmelerine ve Kur'an'ı daha iyi okumalarına/anlamalarına katkı sağlaması dolayısıyla anlamlı bulmaktadırlar.
- Öğrencilerin kendilerine en fazla fayda sağladığını düşündüğü ders Kuran-ı Kerim'dir.
- Öğrencilerin, İmam-Hatip Lisesi'ne başlamadan önce meslek derslerinin kendilerine kazandıracığı bilgi donanımı ile ilgi olarak ciddi bir beklenti içinde olmadıkları görülmektedir.

Öneriler

Bu sonuçlar ışığında konu ile ilgili şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- İmam-Hatip Liseleri'nin, öğrenciler tarafından bilinçli bir şekilde tercih edilmesini sağlayacak tanıtım faaliyetleri yapılmalıdır. İmam-Hatip Lisesi'nin gerek öğrenciler gerek veliler tarafından bilinçli bir şekilde tercih edilmesi bu okullarda öğrenciden kaynaklanan pek çok problemin ortadan kalkmasına katkı sağlayabilir.

• İmam-Hatip Liseleri, hem yükseköğretime hem de mesleğe öğrenci hazırlayan kurumlar olmakla beraber özellikle meslek derslerinde, tüm öğrencilerin İlahiyat'ı tercih edeceği zannıyla hazırlanmış içerikler göze çarpmaktadır. Bu durum, hem öğrencileri hem de bu dersi vermek durumunda kalan öğretmenleri zorlamaktadır. Bu sebeple ders içerikleri kısa bir sürede çok fazla teorik ve kavramsal bilgiyi öğrenciye yüklemeyi hedeflemek yerine öğrencinin konuyla ilgili bilmesi gereken bilgileri kısa ve özet halde, aynı zamanda etkinliklerle zenginleştirilmiş bir biçimde sunacak tarzda sadeleştirilmeli/yeniden düzenlenmelidir.

• Bir başka çözüm olarak, 12. sınıf meslek derslerinin alt sınıflara kaydırılması düşünülebilir. Ancak bu önerinin, her ne kadar öğrenciler tarafından dile getirilse de, içerik düzenlenmeden fayda sağlaması pek mümkün değildir. Zira, eleştirilere maruz kalan mevcut içerikle, alt sınıflarda öğrencilerin fazla sayıda meslek dersi ile karşı karşıya kalması, öğrencide okula karşı olumsuz bir tutum gelişmesine sebep olabilir.

• İmam-Hatipler, din görevlisi yetiştirmek üzere kurulmuş olsalar da gelinen nokta itibariyle, bu okulları tercih eden öğrencilerin büyük çoğunluğunun beklentisi bu yönde değildir. Bununla birlikte elbette İlahiyat düşünenler de vardır. Ancak müfredat, İlahiyat Fakültesi okumak istemeyenler tarafından ağır, okumak isteyenler tarafından ise yetersiz bulunmaktadır. Bu nedenle; İmam-Hatip Lisesi meslek dersi içeriklerinin, tek düze bir biçimde değil, bünyesindeki öğrencilerin tercih ve beklenti çeşitliliğine cevap verecek tarzda yeniden düzenlenmesi zorunludur. Gerekirse öğrencilerin üniversite tercihleri dikkate alınarak farklı bölümlere (İlahiyat bölümü–sınıfı vb.) imkân verecek şekilde, İmam-Hatip Liseleri yeniden yapılandırılabilir. Nitekim; bu durum konuyla ilgili diğer üç çalışmada da dile getirilmiştir. Türk-Eğitim-Sen tarafından düzenlenen “Türkiye’de Din Eğitimi Çalıştayı”nda, bu okullardaki tek program yapısının öğrencilerin farklı yönelimleri dikkate alındığında, İmam Hatiplerin misyonlarını yerine getirmede yetersiz kalması sonucunu doğurduğu ifade edilmiştir.⁹¹Yine bazı okul yöneticilerinin konuyla ilgili önerileri, öğrencilerin üniversite yönelimlerine uygun olarak İHL programlarında çeşitliliğin sağlanması şeklindedir.⁹² Aşlamacı'nın (2017)

---

⁹¹ Türk-Eğitim-Sen, Türkiye’de Din Eğitimi Çalıştayı, s.46.

⁹² Aşlamacı “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel bir Araştırma”, s. 76.

yılındaki araştırmasında da İHL’de görev yapan öğretmenlerin %85,6’sı din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için, bu okullarda ayrı mesleki alan programı uygulanması gerektiği görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.⁹³ Ayrıca, Timav’ın “Din Öğretimi Sonuç Raporu”nda “*Lisede seçmeli dini ilimler dersleri ihdas edilerek mesleki eğitim almak isteyenlerin bu dersleri almalarına imkân hazırlanmalıdır. Buna göre; zorunlu Fıkıh derslerinde ibadet, muamelat konuları ağırlık kazanırken; seçmeli Fıkıh dersinde usul ve tarih; zorunlu Tefsir dersinde pratik tefsir çözümlmelerine ağırlık verilirken; seçmeli Tefsir dersinde usul ve tarih zorunlu tutulmalıdır.*” denilerek, burada olduğu gibi, program çeşitliliği ve müfredat sadeleştirme önerileri dile getirilmiştir.

- Bir başka husus da, İmam-Hatip meslek dersleri öğretmenlerinin yeterliliğidir. Öğrenciler, öğretmenlerini pek çok açıdan yetersiz bulmaktadır. Bu nedenle İmam-Hatiplere öğretmen yetiştiren İlahiyat Fakülteleri’nin de öğretmen yetiştirmeyi daha nitelikli hale getirecek bir bölümleşmeye gitmesi düşünülmelidir.

Bugün İmam-Hatip okullarının öncelikli fonksiyonunun, mesleğe eleman yetiştirmekten ziyade, daha sağlıklı din eğitimi sağlama ve gençlere İslami bilinç ve kimlik kazandırma olduğu görülmektedir.⁹⁴ Dolayısıyla, İmam Hatip’lerin yıllar içinde değişen fonksiyonları, artan öğrenci sayıları ve bu okullarda okuyan, özellikle çoğunluk olmaları hasebiyle İlahiyat eğitimi almayı düşünmeyen öğrencilerin beklentileri, İmam Hatip’lerin misyonunun yeniden belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu okullarda, fiili fonksiyonlarına hizmet edecek bir içeriğin sunulmasının, din görevlisi yetiştirme özelliğini kaybetmeden, İmam Hatiplerin niteliğini ve yetiştirmek istediği insan modelini etkileyeceği bir gerçektir. İmam-Hatipler, öğrencilerinin talepleri doğrultusunda kendilerini yenileyebildikleri ölçüde geleceğin inşasında etkin bir rol alacaklardır.

⁹³Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri*, s. 138.

⁹⁴Korukçu, “İmam-Hatip Liseleri”, s. 207.

Kaynakça

Akman, Mustafa; “İmam Hatip Liselerinde Okutulan Hadis Ders Kitabı”, *İslâmî Araştırmalar*, 2010, Cilt: XXI, Sayı: 3.

Akseki, A.Hamdi; “Din Tedrisatı ve Dini Müesseseler Hakkında Bir Rapor”, *Sebilürreşad*, C. V, S. 102, Mayıs 1951.

Akyürek, Süleyman; “İmam Hatip Liselerinde Din Öğretimi: Fırsat mı? İmkan mı? Girdap mı? Açmaz mı?”, *DİB, IV. Din Şurası Bildirileri*, Ankara, 2009.

_____ ; “İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi ile Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterliliklerine İlişkin Algıları”, *Değerler Eğitimi Dergisi*; 2012, Cilt: X, Sayı: 23.

Altun,V.-Karani, A. Yiğit; “İmam-Hatip Lisesi 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Profili Araştırması”, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 32, 2011.

Altunsaray, Musa; İmam Hatip Liseleri Talebi (İstemi) Etkileyen Etmenler (Ankara İli Örneği,) *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi*, Ankara, 2000.

Arslan, Ş-Silkin, S.; “İmam Olmayacak Kızlar: İmam Hatip Okullarında Kız Öğrenci Varlığına Dair Bir Araştırma”, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, İstanbul:Ensar Neşriyat, 2013.

Aşlamacı, İbrahim; “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma”, *Turkish Studies*, Volume:12/10; 2017.

_____ ; *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri*, İstanbul: Dem Yayınları, 2017.

Ayhan, Halis; *Türkiye’de Din Eğitimi*, İstanbul: İFAV Yayınları, 1999.

Bahçekapılı, Mehmet; *Türkiye’de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*, İstanbul: İlke Yayıncılık, 2012.

Baloğlu, Zekai; *Türkiye’de Eğitim*, Tüsiad, 1991.

Bilgin Beyza; *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara: Gün Yayıncılık, 1998.

Cebeci, Suat; “İmam-Hatip Liselerinin Öğrenci Yapısı ve Bunun Sosyal Gelişme Açısından Değerlendirilmesi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1995, Sayı: 1.

_____; *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Ankara: Akçağ Yayıncılık, 2. Baskı, 2005.

CHP 7. Kurultay Tutanağı, Ankara, 1947.

Çağlar, İsmail; “ Anadolu’dan Viyana’ya İmam-Hatipler: Modernleşme, Diaspora ve Eleştirisi”, *Sakarya Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 5/1, Nisan 2015.

Çakır, R.-Bozan, İ.-Talü, B.; *İmam Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*, Tesev Yayınları, 2004.

Çekin, Abdulkadir; “İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Profesyonelliği Üzerine Bir Araştırma”; *International Journal of Social Science*, Number: 37, 2015.

Diñer, Nahit; *1913’ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi*, (haz. Ertuğrul Düzdag), İstanbul: Şule Yayınları, 1998.

Doğan, Ahmet; *1997 Yılından Sonraki Dönemde İmam-Hatip Liselerindeki Gelişmeler (Adana Örneği)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006.

Erdoğan, İrfan-Turanalp, Muhammed Fatih; “İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşleri”, *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*, (ed. İ. Erdem, İ. Aşlamacı, R. Uçar), Cilt-II, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, 2017.

Ertugay, Recep; “İmam Hatip Liseleri Hadis Ders Kitabının Hadis İlmi Açısından Değerlendirilmesi”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: IV, Sayı: 8, 2017.

Ev, Halit; “Yüksek Öğretimde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi*, (ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş), Ankara: Gündüz Yayıncılık, 2. Baskı, 2012.

Gökacı, M. Ali; *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Kanburoğlu, Ümmügülsüm; “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Benlik ve Kurum Algıları”, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2013.

Karateke, Tuncay; “İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 5, 2015.

Kaymakcan, Recep; “Türkiye’de Din Eğitimi Deneyimi”, *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013.

Koç, Ahmet; İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XIII/2- 2009.

Konya İmam Hatip Liseleri Öğrenci Çalıştayı, *Sonuç Raporu*, Timav, Konya, 2015.

Korkmaz, Mehmet; “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 16, 2013/1.

Korukçu, Adem; “İmam-Hatip Liseleri”, *Din Eğitimi El Kitabı*, (ed. Recai Doğan- Remziye Ege), Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.

Kula, Tahsin; “Diyarbakır’da Bulunan İmam Hatip Lisesinde Okumakta Olan Öğrencilerin Hedef Yönelimleri Nelerdir?”, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2013

Kurt, Hasan; “Anadolu İmam Hatip Liseleri’nin Tarihi Gelişim Süreci ve Öğrencilerinin Kelam Dersine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Bartın Anadolu İmam Hatip Lisesi Örneği)”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 24, 2014.

Mermutlu, Bedri; “İmam-Hatip Liselerinin Seküler Açmazı”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: X, Sayı: 38 [Kâşgarlı Mahmud Özel Sayısı], 2008.

Mert, Hamdi; *Türkiye’nin Dönüşüm Sürecinde İmam Hatip Liseleri*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2014.

Mücahit, Mustafa; “Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)”, *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: XLI, Sayı: 1, 2017.

_____; *İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretiminde Öğretmenin Rolü (Sivas İli Örneği)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sivas, 2016.

Öcal, Mustafa; “Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:6, 1999.

-----, Mustafa,____; “Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri”, *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, İstanbul: Dem Yayınları, 2013.

____; “İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi*, (ed. M. Köylü-N. Altaş) Ankara: Gündüz Matbaacılık, 2. Baskı, 2012.

____; *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.

Özensel, E.-**Akın**, M.H.-**Aydemir**, M. Ali; *Türkiye’de İmam Hatip Lisesi ve İmam Hatipliler Algısı*, Konya: Timav, 2012.

Özensel, E.-**Aydemir**, M. A; *İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Profil Araştırması (Temel Sorunlar, Beklentiler ve Değer Yapıları)*, Konya: Timav, 2014.

Öztürk, Mustafa; “İmam-Hatip Lisesi Programında Tefsir Dersi Öğretimi ile İlgili Tespitler ve Teklifler”, *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013.

Sitembölükbaşı, Şaban; *Türkiye’de İslam’ın Yeniden İnkişafı (1950-1960)*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.

Tisk Raporu; *Türkiye’de Mesleki Eğitim*, İstanbul 1991.

Türk Eğitim-Sen; *Türkiye’de Din Eğitimi Çalıştayı*, 11-12 Nisan 2015, Ankara-Komisyon Raporları.

Türkiye’de Din Öğretimi Sonuç Raporu; Konya: Timav, 2012; <http://timav.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/T%C3%BCrkiyede-Din-%C3%96%C4%9Fretimi-Forumu-Sonu%C3%A7-Raporu.pdf>

Yalçın, İsmail; “İmam-Hatip Liselerinde Fıkıh Eğitimi”, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2013.

Yıldırım, Ali-**Şimşek**, Hasan; *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, 2011.

Yılmaz, Hakkı; “Eğitim Sistemi İçerisinde İmam-Hatip Liselerinin Yeri ve Tarihçesi”, *II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri (23-27 Kasım 1998)* Ankara, 2003.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf>, Erişim tarihi, 02.04. 2018

https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_01/31041352_imam_hatip_liseleri_haftalik_ders_cizelgeleri_20142015.pdf Erişim tarihi, 01.04.2018

<https://ilahiyat.marmara.edu.tr/ogrenci/ders-programlari-icerikleri/> Erişim tarihi, 01.04.2018.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>. Erişim tarihi, 19.04. 2018.

STRUCTURED ABSTRACT

The religious vocational high schools that were decided to be founded according to the fourth article of the law on unification of education dated 1924 were established for the purpose of educating religious officials required in the Republican era; however, they ended up as educational institutions that have most been played upon in the course of time due to political and social reasons. This being the case, the number of buildings and students belonging to these schools have followed a fluctuating course by years.

The real status of religious vocational high schools was determined as institutions preparing students for both their profession and higher education based on the National Education Basic Law that went into effect in 1973. These institutions whose most fundamental aim is to raise religious officials since the day they were founded have assumed, over time, a function which goes beyond their purpose in accordance with social demands and expectations, and thus, they turned into institutions meeting the basic request of religious education. Yet, the curriculum of these schools was designed with regard to training religious officials. As of the year 2011, the number of students getting educated in religious vocational high schools has increased dramatically and it has been identified that the majority of these students do not plan to opt for faculties of Theology based on the survey data. This situation calls for

reconsideration of the meaning and benefit of the professional classes that are offered in religious vocational high schools, being a sort of preparation for the Faculty of Theology, on behalf of the students the majority of whom will not study at this faculty at all.

The aim of this study is to put forth the views and evaluations of students who currently study at religious vocational high schools but will not prefer a higher education at the Faculty of Theology upon the issue of professional classes they are offered at school. The data of the study has been obtained by means of a qualitative research method.

The working group of the research involves 15 final year students who studied at Fatih Religious Vocational High School for Girls in Fatih district of İstanbul during the months February and March in 2017 and would not choose the Faculty of Theology for undergraduate education. The participants in the research were defined within the context of criterion sampling method available in purposeful sampling modality. A semi-structured interview form as developed by the researcher was used in the collection of data which was exposed to content analysis.

Some of the findings reached at the end of the research include:

- The majority of students who participated in the research and would not choose to study at the Faculty of Theology regard professional classes as theoretical, boring and hard, and believe that the contents of religious vocational high school professional courses do not address them. According to the students, the contents are quite technical, conceptual and highly based on memorization, and some of them involve unnecessary information.
- When it comes to course contents, the opinions of students regarding the course book center around the view that the book is mostly useless and, let alone having an interesting aspect, it cannot go beyond being a material of rote.
- Since students cannot spare enough time to study professional lessons due to the anxiety concerning the approaching university entrance exam especially as of the 11th year, these courses turn into classes in which the related information is only memorized by students in order to score high grades in exams. Therefore, such a condition prevents the learnings from being permanent in mind and effective as well.

- Some students, on the other hand, find professional courses meaningful as they contribute to their comprehension of the religious teachings as Muslims and help them read and understand the Koran better even if the students will not opt for the Faculty of Theology after school.

In consequence, although religious vocational high schools are institutions that prepare students for both higher education and the profession itself, especially professional course contents draw attention as they have been designed upon the assumption that students will choose to study at the Faculty of Theology for undergraduate education. This situation emerges as a forcing factor for both the students and the educators who are compelled to teach these classes. This being the case, course contents need to be simplified and reorganized so as to offer students the necessary points regarding the subjects in a brief and summarized way as well as in a style enriched with various activities instead of aiming at loading students with too much theoretical and conceptional data in a short time.

Keywords: Imam Hatip High Schools, Students of Imam High Schools, Vocational Courses, Undergraduate education, Divinity.